

2. Resumé

Analysen udspringer af reformprogrammets ønske om at få belyst, hvordan kommunens sundheds- og omsorgssektor gøres mere åben for civilsamfundet, således at samarbejdet mellem SUF og frivillige kan styrkes.

1. Hvad må frivillige i relation til samarbejde med kommunerne?

Analysen viser, at der i praksis er vide rammer for, hvordan og på hvilke områder, kommunen kan samarbejde med frivillige. Så længe der ikke er tale om, at frivillige påtager sig lovbundne opgaver, er der intet til hinder for, at kommunen samarbejder med frivillige om at løse opgaver, som kommunen gerne vil prioritere. Via servicelovens pålægges kommunerne ligefrem at understøtte civilsamfundet og samarbejde med frivillige, sociale foreninger. Det er dog i meget stort omfang op til den enkelte kommune at tilrettelægge indsatsen bl.a. via tildelingskriterier og rammer for samarbejde på de enkelte velfærdsområder.

Selvom der i praksis kan være væsentlige overlap mellem opgaver, der udføres af professionelle og frivillige, peger analysen på, at kommunen bør være tilbageholdende med direkte at betragte frivillige som supplerende leverandør af service, fx på kommunale områder, der er underlagt besparelser.

De vide rammer for, hvad frivillige må og kan i relation til samarbejdet med kommunerne, gør det ekstra vigtigt, at parterne sammen afklarer grænserne mellem hinandens områder i de enkelte, konkrete samarbejder. Dette gælder særligt, når frivillige laver aktiviteter på kommunens matrikler fx på plejeboligheder.

2. Hvordan samarbejder SUF med frivillige i dag?

Det er vanskeligt at give et præcist og samlet billede af omfanget af det nuværende frivilligsamarbejde på forvaltningens forskellige institutioner. Analysen ser på samarbejdet indenfor kommunens plejeboligheder, hjemmeplejen, de forebyggende medarbejdere samt kommunens aktivitetscentre. Der tegner sig et billede

af, at der er en væsentlig variation i måden, der samarbejdes på, men at et egentligt målrettet samarbejde med organiserede frivillige er relativt begrænset.

Plejeboligheder

Størstedelen af kommunens 44 plejeboligheder samarbejder i dag med frivillige om at skabe aktiviteter for de ældre. I alt er ca. 250 personer tilknyttet plejebolighederne som frivillige. Kun på 4 institutioner er de frivillige organiseret med afsæt i en forening, som plejeboligheden så samarbejder med. De resterende plejeboligheder har frivillige, som er løst tilknyttet som enkeltpersoner.

I 2011 indgik forvaltningen en overordnet rammeaftale med Hovedstadens Røde Kors (HRK) omkring Vågetjenesten. Formålet med samarbejdet er at udbrede aktiviteten, hvor frivillige sidder hos døende, som ikke har andre pårørende. Aftalen betyder, at kommunens ansatte kan kontakte Vågetjenesten for at få kontakt til en frivillig, når der er et konkret behov. Omvendt kan Vågetjenesten kontakte lokalcentre, plejeboligheder samt hjemmeplejen med tilbud om at fortælle om Vågetjenesten. Indtil videre er rammeaftalen udmøntet gennem en lokal aftale med plejehjemmet Sølund, mens en aftale med Kildevæld Sogns Plejehjem er under udarbejdelse.

Hjemmeplejen

Samarbejdet mellem hjemmeplejens medarbejdere og frivillige er primært baseret på, at medarbejdere henviser borgere til tilbud og aktiviteter i de forskellige lokalområder. Det drejer sig i stort omfang om de forskellige besøgsvenneordninger, men også bl.a. væresteder og foreninger der organiserer ture for ældre. Omfanget af, i hvilken grad dette sker, ser især ud til at afhænge af, hvor stort kendskab de enkelte medarbejdere har til de relevante tilbud, samt i hvilken grad medarbejderne har tid og vælger at prioritere opgaven hermed.

De forebyggende medarbejdere

De forebyggende medarbejdere (DFM) kender ofte til de frivillige tilbud i de forskellige lokalområder, da deres opgave bl.a. er at informere ældre om, hvilke ældrerelaterede tilbud, der er i kommunen. Mange forebyggende medarbejdere op søger selv viden om de frivillige tilbud, og bliver tilsvarende kontaktet af forenin-

ger med henblik på at videreformidle informationer herom til borgerne. Der foregår ikke egentligt samarbejde mellem DFM og hjemmeplejen, men begge parter efterspørger muligheden for mere vidensdeling om, hvordan man kan nå de isolerede ældre i eget hjem og viden om de eksisterende tilbud. DFM har bl.a. deltaget i organisering af temadage i samarbejde med frivillige, og de indgår i de lokalområdebaserede netværk *Samarbejdsfora for Aktivitet*, som bl.a. skal understøtte, at der skabes kontakt til de frivillige foreninger.

Aktivitetscentre og aktivitetstilbud

Aktivitetscentrenes samarbejde med frivillige er primært forankret i lokalområdernes samarbejdsfora. Disse har siden 2010 bl.a. haft til opgave at sikre tværgående vidensdeling og etablere konkrete samarbejder mellem kommunens aktører på aktivitetsområdet og frivillige.

3. Hvilke forventninger og ønsker har de frivillige til rammerne for et styrket samarbejde med SUF?

Generelt er billedet, at foreningerne ser SUF som en attraktiv samarbejdspartner, da forvaltningens institutioner og ansatte udgør en optimal base for mødet mellem frivillige og ældre. Foreningernes forventninger og ønsker varierer dog alt efter, om der er tale om store eller små foreninger.

Særligt de store veletablerede foreninger understreger, at de opfatter sig selv som garant for realiseringen af civilsamfundets potentiale i samarbejdet med kommunens institutioner. De giver derfor udtryk for:

- *At SUF bør samarbejde med organiserede frivillige.* De frivillige foreninger fremhæver, at de som organisationer har en anden berettigelse og forudsætning for at organisere og lede frivillige end kommunen. De mener de også, at SUF og det offentlige generelt skal være tilbageholdende i forhold til selv at rekruttere frivillige.
- *At de frivillige vil anerkendes som ligeværdige samarbejdspartnere.* Bl.a. Hovedstadens Røde Kors og Ældre Sagen understreger, at der er aktører med egne mål og værdier, og der ser sig derfor som værende mere end supplerende leverandør af velfærdsydelser. De frivillige foreninger efterspørger

særligt, at denne forståelse er til stede på centralt politisk og ledelsesmæssigt niveau.

Modsat er de mindre foreninger samt frivillige i de landsdækkende foreningers lokalafdelinger generelt mindre fokuserede på de frivilligpolitiske aspekter af samarbejdet med kommunen. Disse fremsætter en række mere konkrete ønsker til, hvilke rammer SUF skal etablere, for at styrke samarbejdet.

For både de større og mindre foreningerne gælder, at de efterspørger øget kontakt og samarbejde med SUFs institutioner, fordi disse har faglig viden og kan forkorte afstanden til forvaltningens brugere. På den baggrund efterspørger de konkret:

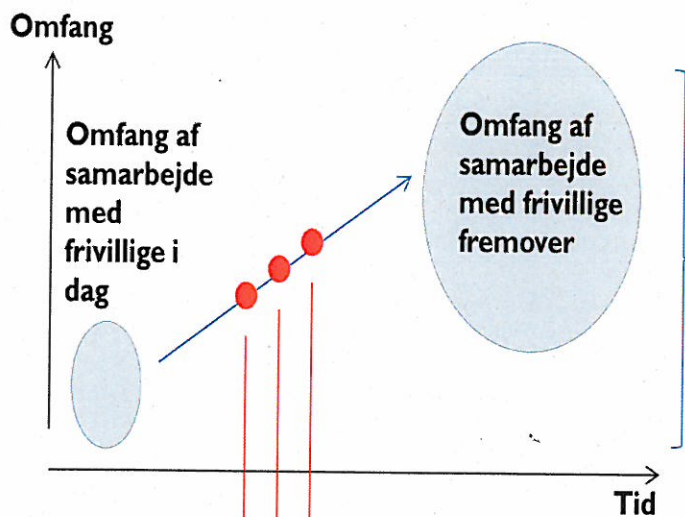
- *Øget mulighed for økonomisk støtte*
Særligt de mindre foreninger efterspørger bedre mulighed for at opnå økonomisk støtte til en række aktiviteter, herunder udgifter til opstart af nye projekter, transport af ældre til aktiviteter, annoncering af aktiviteter i aviser, udgifter til rekruttering af nye medlemmer samt udgifter til afholdelse af faglige og sociale arrangementer for de frivillige.
- *Mere direkte kontakt til SUF – Møder på ledelsesniveau og netværk med SUFs ansatte*
Organisationerne efterspørger mere direkte kontakt med SUFs medarbejdere på alle niveauer.
Flere store foreninger efterspørger eller er åbne overfor øget dialog på ledelsesniveau om rammer og gensidige forventninger i forhold til konkret samarbejde mellem foreningens frivillige og SUF.
Særligt mindre foreninger og frivillige i lokalafdelinger efterspørger, at SUF gør det muligt at frivillige kan mødes med de af SUFs medarbejdere, som er tæt på borgerne. Fx ønsker de at indgå i netværk, fordi der herigennem kan skabes direkte kontakt til medarbejderne, og at der derfor i fællesskab kan udvikle sig nye ideer.
- *Vil synliggøres overfor medarbejderne i SUF*

Organisationerne efterspørger muligheden for at blive synliggjort for medarbejderne i SUF, således at disse i større grad end i dag betragter og inddrager frivillige som relevante samarbejdspartnere. De frivillige organisationer ønsker, at hjemmeplejens medarbejdere har kendskab til de frivilliges tilbud, så de kan fungere som "frivilligambassadører" overfor borgerne. SUFs adgang til borgernes hjem betyder, at forvaltningen har helt særlige muligheder for at motivere og aktivere borgerne. Denne mulighed har de frivillige organisationer oftest ikke. Konkret efterspørger organisationerne mulighed for at komme ud på fællesmøder og fortælle om aktiviteter for ældre, eller at SUF afholder temaarrangementer, hvor de frivillige tilbud sættes på dagsordnen. I forlængelse heraf efterspørger de også, at de ansatte udviser fleksibilitet i forhold til de frivilliges behov for kontakt, og at medarbejderne har mulighed for at prioritere tid til opgaven.

- *Adgang til faglig viden*

De frivillige organisationer efterspørger generelt adgang til forvaltningens faglige viden. Konkret efterspørger flere foreninger, at frivillige kan deltage i faglige tema- og informationsmøder i forvaltningens regi, samt muligheden for at invitere fagkonsulenter, forebyggende medarbejdere eller andre relevante medarbejdere ud i foreningerne som formidlere af viden med relevans for konkrete projekter og aktiviteter.

Opsummerende peger analysen på, at SUF og de frivillige har vide juridiske rammer for - og væsentlige fælles interesser i - at samarbejde. Som modellen nedenfor illustrerer, kan SUF med afsæt i organisationernes konkrete ønsker skabe bedre organisatoriske rammer og dermed bane vejen for mere samarbejde med frivillige.

INDSATSER: Samarbejdsprogram med 2-3 civile organisationer, sikre de økonomiske rammer og kendskabet til disse, øget vidensdeling mellem SUF og de frivillige samt friere rammer for SUFs medarbejdere i forhold til at samarbejde med frivillige.

På baggrund af analysens observationer opstilles en række anbefalinger, som præsenteres i det følgende afsnit.

3. anbefalinger

På baggrund af analysens resultater anbefales følgende:

Tættere og mere formaliseret samarbejde med civile organisationer:

- **Samarbejdsprogram med 2-3 civile organisationer om bekæmpelse af ensomhed blandt Københavns Kommunes ældre borgere**

Det anbefales, at SUF satser på at øge samarbejdet med frivillige, der er tilknyttet etablerede foreninger eller netværk. SUF bør i mindre grad aktivt søge at rekruttere "egne" og "uorganiserede" frivillige. Årsagen er, at forvaltningen ved at samarbejde med de frivillige organisationer anerkender og imødekommer disse som bærende aktører i civilsamfundet. Dermed vil SUF på denne måde styrke civilsamfundet og dermed være med til sikre, at der i *større omfang* etableres aktiviteter på områder, hvor kommunen ikke kan klare opgaven på egen hånd.

Desuden har de frivillige organisationer *bedre muligheder* end kommunen for at adressere visse problemstillinger. Således peger den gennemførte ensomhedsanalyse på, at de kommunalt ansatte hverken *kan* eller *skal* "løse" ensomhedsproblematikker hos ældre borgere. I stedet bør den kommunale opgave være at facilitere adgangen for frivillige, som med andre midler og metoder kan forsøge at afhjælpe problemet.

På baggrund heraf anbefales det at:

- SUF etablerer et samarbejdsprogram med 2-3 civile organisationer om bekæmpelse af ensomhed. Forvaltningens rolle bliver bl.a. at øge fokus på at *opsøre* ensomme og sætte dem i *kontakt* med organisationerne. Organisationernes rolle bliver at stå for *aktiviteterne* med borgerne.
- Som led i samarbejdsprogrammet mødes den forvaltningsmæssige og politiske ledelse i øget omfang med repræsentanter for centrale, frivillige organisationer på ældreområdet. En direkte kontakt mellem parterne skal føre til en afstemning af gensidige ønsker, roller og forventninger til et strategisk

tværsektorielt samarbejde samt afklaring af mulige konkrete samarbejdsfelter.

- Det øgede samarbejde med organiserede frivillige bliver et *supplement* til det eksisterende samarbejde. Det anbefales, at selvom SUF indgår et mere formaliseret samarbejde med frivillige organisationer, bør der fortsat være plads til, at frivillige initiativer kan opstå og trives lokalt. Dette gælder fx for tidligere ansatte og pårørende på plejeboligheder, der ønsker at yde en indsats overfor flere ældre, men som ikke har et tilhørsforhold til en forening.

Frivillige landsorganisationer som er mulige aktører for strategiske samarbejdsaftaler med SUF er bl.a.:

- **Ældre Sagen:** Har på landsplan over 10.000 aktive frivillige. Organiserer bl.a. besøgsvenner, frivillige på plejehjem, demensaflastning, tryghedsopkald mm.
- **Hovedstadens Røde Kors:** Den største lokalafdeling under Dansk Røde Kors. HRK har over 1100 frivillige, og organiserer bl.a. besøgsvenner, "Turtjenesten" (ture for ældre) og tryghedsopkald.
- **Ældremobiliseringen:** Et samarbejde mellem Danske Pensionister, LO Faglige Seniorer, Pensionisternes Samvirke og Sammenslutningen af Pensionistforeninger i Danmark. Organiserer landsdækkende frivilligprojekter, har bl.a. særligt fokus på "Stolemotion" for Ældre.
- **De Samvirkende Menighedsplejer:** Folkekirkelig landsorganisation. Organiserer forskellige aktiviteter for ældre. Har ensomhed hos ældre og besøgsvennerordningen, som særligt prioriteret område i 2012.

Økonomiske rammer for samarbejdet med frivillige:

Den nuværende økonomiske rammer for samarbejdet med frivillige udgøres delvist af tildelte midler under Servicelovens § 18 og § 79. Herudover finansierer SUF frivillige aktiviteter og samarbejde med frivillige via to puljer. *Partnerskabspuljen* blev oprettet i 2006, og har en årlig budgetramme på 626.000 kr. Puljen kan søges

af kommunens egne institutioner, der ønsker at styrke det frivillige sociale engagement på ældreområdet ved at samarbejde med frivillige. *Samarbejdspuljen* blev oprettet i 2011 og har en årlig budgetramme på 500.000 kr. Puljen kan søges til projekter, der bl.a. har til hensigt at forebygge og nedbringe ensomhed blandt ældre, og gives til aktiviteter etableret i samarbejde mellem kommunens medarbejdere, frivillige foreninger, ældreklubber og virksomheder.

Selvom de nuværende budgetrammer for puljerne er forholdsvis begrænsede, svarer de nogenlunde til efterspørgslen. Analysen viser imidlertid, at mange organisationer *efterspørger øget kommunal medfinansiering* til en række områder som fx udgifter til transport (fx taxaordning) til hjemmeboende, isolerede ældre, som ønsker at deltage i frivillige aktiviteter samt midler til foreningernes annonceudgifter ved rekruttering eller reklame for frivillige aktiviteter og tilbud.

Desuden efterlyser SUFs egne medarbejdere på plejebolighederne også øgede muligheder for at holde frivillige udgiftsneutrale, når de arrangerer aktiviteter.

På baggrund heraf anbefales det at:

- Udbrede kendskabet til de eksisterende puljer, fx gennem de lokale brobyggere. Desuden skal det kortlægges, om de nuværende tildelingskriterier matcher de konkrete behov, som analysen har identificeret, og der skal evt. foretages justering af disse.
- Puljerne gøres større, hvis der opstår øget efterspørgsel. Et eventuelt samarbejdsprogram med 2-3 civile organisationer vil med stor sandsynlig medføre behov for, at der allokeres yderligere midler.
- Kommunen kunne oprette en innovationspulje målrettet kreative ideer til, hvordan kommunen og civilsamfundet sammen kan bekæmpe ensomhed i Københavns Kommune på nye måder.

Organisatoriske rammer for samarbejdet med frivillige:

Foreningerne ser SUF som en attraktiv samarbejdspartner, da kommunens institutioner og ansatte kan give adgang til brugerne og bidrage til at motivere ældre til at indgå i frivillige tilbud. SUFs ensomhedsanalyse peger fx på, at kommunens ikke